

JOHANNES V. JENSEN

JENSENMUSEET

NYHEDSBREV NR. 1, 2020 THIT JENSEN

Så er vi tilbage igen - ikke helt som det museum, vi lukkede ned kort tid efter skudårsfrokosten 29.2. og en oplæsningsaften 3. marts. Alle arrangementer blev jo derefter aflyst men er gået i gang igen efter gældende krav til hygiejne og afstand.

Sommersolhvervet blev fejret lørdag aften den 20.6. med bål, sang og oplæsning, og den 2.7. tilbød vi en aften i Farsø Kirke med fortælling og oplæsning.

Midt imellem havde vi en usædvanlig lørdag på museet med en gruppe unge fra Brønderslev forfatterskole, som mødte veloplagte før kl 8 for at høre om vore to forfattere, som de skulle tage afsæt i i forbindelse med dagens program, skriveundervisning i essay-genren, som dels deres medbragte lærere forestod, dels en rigtig forfatter, der underviste og talte med hver enkelt elev fra skærm/lærred - altså uden at være fysisk i rummet. Et webinar havde hermed haft sin debut som arbejdsmetode i museets regi. Det blev en særdeles vellykket dag for de unge skrivelystne, der sidst på eftermiddagen afsluttede med hver især at læse deres essay højt. Skøn dag!

Se Brønderslev Forfatterskoles bog DEN DAG DU VINDER på vores særudstilling, #ForfatterPåVej

Museets sommerferieprogram byder 25.7. på byvandring inkl. kaffe og kage på museet og den 3.8 er der litterataften med Thit Jensens roman Kongen fra Sande. Se resten af de kommende måneders program bagest i nyhedsbrevet.

Som noget nyt har museet i juni og juli og måske august et tilbud på torsdage og søndage kl 14: Entrébilletten giver adgang til en times omvisning i museet for max ti personer. Man kan reservere billetter, hvis man vil være sikker på en plads.

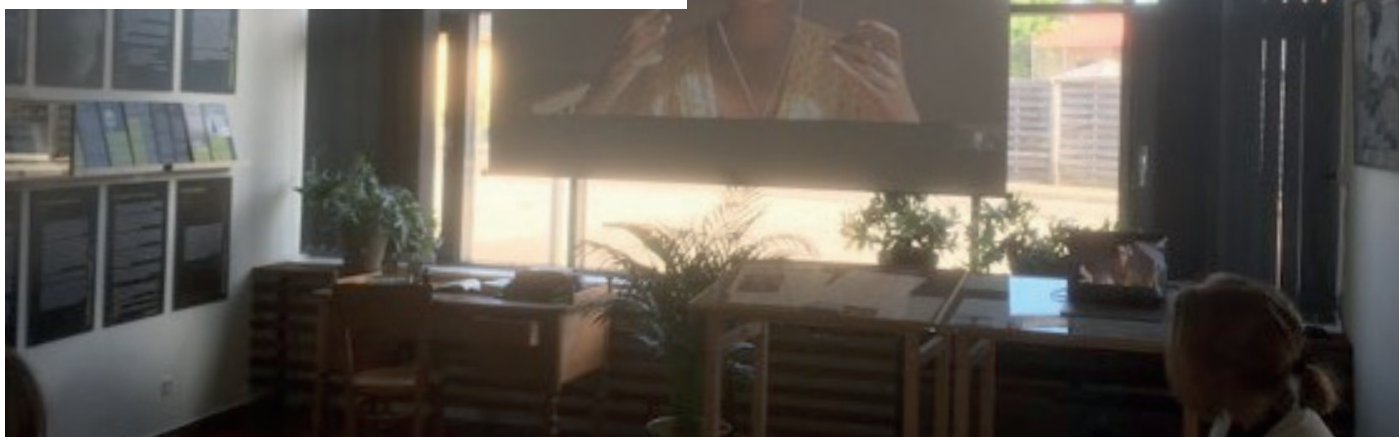
Seneste nyt er Folketingets hjælpepakke, der giver os mulighed for at halvere prisen på indgangsbilletter til 25 kr indtil 9.august - så vel mødt!

Fortsat god sommer - og på gensyn på museet.

Else Marie Spanggaard Drost

Fmd. for Johs V. Jensen & Thit Jensen Museets Støtteforening

Fotoet viser Brønderslev Forfatterskoles Webinar på museet 27.6.

Digtterruter

2

I løbet af de næste par år skal projektet Danske Digtterruter gøre det muligt at få litterære oplevelser med danske forfattere ud i den frie natur.

På museet er vi rigtig glade for at være en del af det landsdækkende initiativ som ledes af Johs. Nørregaard Frandsen, professor ved SDU og støttes af Nordea-fonden med 5,7 mio. kr.

Danske Digtterruter involverer i første omgang 19 danske digtere som deltager gennem medvirken af lokale museer og litterære selskaber. Udover Johs V. og Thit er det gammelkendte navne som Jeppe Aakjær, St. St. Blicher, Brorson, Emil Aarestrup, Karen Blixen og Martin A. Hansen, men også nyere forfattere som Dan Turell og Michael Strunge er med. Tilsammen dækker digterne de seneste 300 års danske litteratur – så godt og vel.

Både Johs. V. og Thit var dybt optaget af Himmerlands natur og historie. Projektet vil gøre det muligt for nysgerrige at opleve den enestående himmerlandske natur og kulturlandskab gennem deres briller. På digtterruterne kan blive fortalt historier om de himmerlandske heder, om gravhøje, herregårde, og stationsbyer. Forfatterne kan på den måde føje nye lag til vores oplevelse af naturen. Både den oprindelige og den menneskeskabte.

Digtterruternes formidling er under udvikling, og de deltagende institutioner har stor frihed til at tilpasse den til de lokale forhold. En ide er lave podcasts, som kan høres i bilen/på cyklen på vej til et sted på ruten, eller mens man befinder sig i et bestemt område. Man kan også forestille sig fysiske formidlingssteder, som knytter en forfatters tekster og iagttagelser til det omgivende landskab, inddrager børn, inspirerer til samtale osv.

De første digtterruter forventes klar allerede i løbet af denne sommer, og til næste år vil der være endnu flere forfatter-oplevelser på plads i det danske landskab – også i Himmerland.

Læs mere om projektet hér: [DIGTERRUTER](#)

Oplevelses- og aktivitetsplads ved det nye museum

Med indvielsen af det nye Johs. V og Thit Jensen Museum har Farsø og Vesthimmerland fået et flot og velfungerende museum for byens berømte søskendepar - og et museum som fortjener omgivelser, der æstetisk kan skabe en smuk og indbydende ramme om det nye byggeri.

Med dette formål for øje har museet - med hjælp fra arkitekt Christian Lomborg - udarbejdet et forslag til en oplevelses- og aktivitetsplads omkring museet. Anlægget på i alt ca. 500 kvm. omfatter to intime opholdsrum syd og vest for det nye museum bygget op omkring siddeplinter i grå granit. Det mindre opholdsrum vest for museet afgrænses af en beplantning med bøgepur, mens det større opholdsrum mod syd indrammes af en lærkehæk og udstyres med store natursten og en beplantning i form af tempel- og hjortetaktræer.

Pladsen skal være et rekreativt område for museets gæster og samtidigt fungere som en udvidelse af museumsrummet, hvor gæsterne kan opleve de to forfatterskaber på nye måder, bl.a. ved hjælp af følgende tilbud:

- Mobile biblioteksvogne og QR koder som gør det muligt at læse og at lytte til de to forfattere

- Geologiske stensamlinger og solure som med forklarende plancher uddyber det historiske og kosmiske aspekt i Johs. V.'s digtning

- Mobile bålsteder hvor der er muligt at tilberede stenaldermåltider

- Speakers Corner hvor børn og unge - inspireret af Thit Jensen - kan øve sig i retorikkens kunst

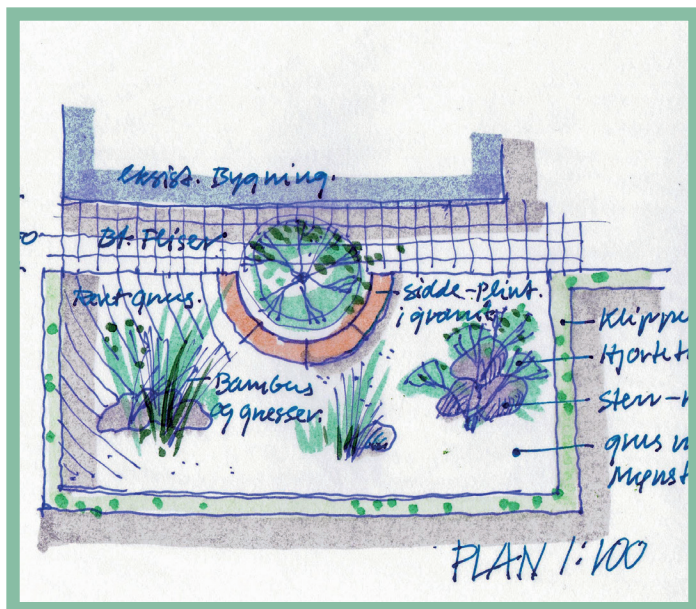
- Et interaktivt topografisk kort som formidler Himmerlands historie, natur og kultur

Budgettet for anlægget er på knap 400.000 kr. Vi er gået i gang med at søge fondsmidler til formålet og må også påregne, at museet skal bidrage med en vis egenfinansiering.

I løbet af efteråret vil det blive afklaret, om projektet kan realiseres.

Skitser af haveprojektet, udført af arkitektfirmaet Lomborg Et Lomborg

3

Arrangementer 2020

Lørdag d. 25. juli kl. 14.00 - 16.00

Byvandring - i Thit og Johannes V. Jensens Farsø

Torsdag d. 13. August kl. 19.00 - 21.00

Byvandring - i Thit og Johannes V. Jensens Farsø

Onsdag d. 26. august kl. 19.00 - 21.00

Henrik Pontpidan: Ødipus fra Randers. Ved Peter Michael Hornung

Søndag d. 20. september kl. 14.00 - 16.00

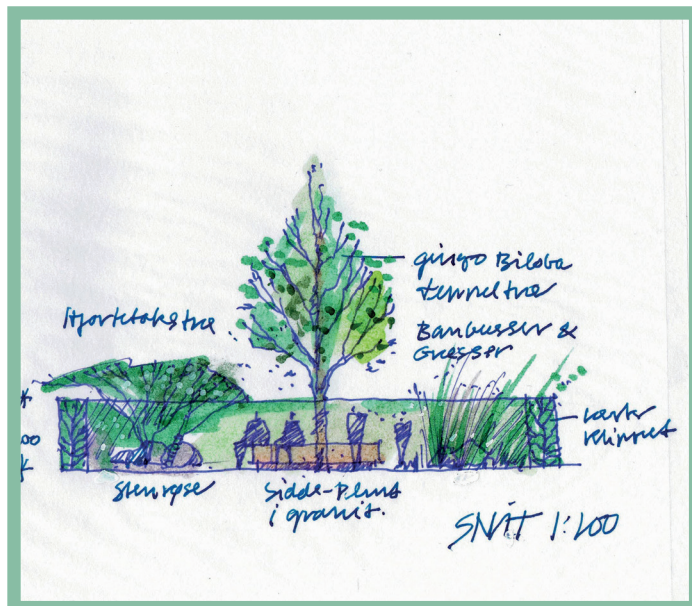
Koncert med trio Vesselil. Nordisk folkemusik tilsat et stærkt kammermusik samt et drys filmmusik.

Søndag d. 27. september kl. 14.00 - 16.00

Hvordan jeg blev forfatter. Med Jens Smærup Sørensen og Hanne Højgaard Viemose,

Tirsdag 6 oktober kl. 19.00 - 21.00

Om Hans og Grethe keramik og kunstneren Grethe Jensen

Tirsdag d. 13. oktober kl. 14.00 - 16.00

Kom, Klip og Fold - Kreativ eftermiddag, mest for børn

Onsdag d. 14. oktober kl. 19.00 - 21.00

Byvandring - i Thit og Johannes V. Jensens Farsø

Onsdag d. 21. oktober kl. 19.00 - 21.00

Halds DNA - om det Danske Forfatter og oversættercenter Hald Hovedgaard. V. Peter Q. Rannes

Onsdag d. 11. november kl. 19.00 - 21.00

Billedhuggeren Bertel Thorvaldsen. V. Troels Laursen Nærmere oplysninger følger...

Onsdag d. 25. november kl. 19.00 - 21.00

Himmerlandsk aften med himmerlandshistorier. Nærmere oplysninger følger...

Ord og Virkelighed

4

De artikler af Johannes V. Jensen, der endnu ikke var trykt i bogform - ialt ca. 550 stk. - blev i 2014 udgivet i 5. bind med titlen "Ord og virkelighed", redigeret af Aage Jørgensen. For nylig førte en henvendelse omkring Johannes V. Jensen og geologen S.A. Andersen dog til fundet af *endnu* en hidtil uoptrykt artikel - en kronik om Det danske landskabs historie.

Vi gengiver her kronikken om Det danske Landskabs Historie med en kort indledende bemærkning af Aage Jørgensen.

Det danske Landskabs Historie¹

Af Johannes V. Jensen

[Denne artikel kom ved en fejl ikke med i Ord og virkelighed. Forfatterskabets hidtil ikke optrykte artikler, bind 1-5, 2014. Den er interessant især fordi Johannes V. Jensen i skildringen af rensdyrjægeren glemmer sit ærinde, at levere en anmeldelse af en geologisk fremstilling, for at hengive sig til en fantasi, der bringer Den Lange Rejse i erindring.]

Man færdes i de senere Aar paa de danske Landeveje som aldrig før, det hurtige Befordringsmiddel Bilen gør det muligt om det saa skal være paa en eneste Dag fra Morgen til Aften at skaffe sig et Overblik over hele Landet, fra København over Øerne op gennem Jylland til Skagen.²

Og de hurtige Indtryk er ikke de flygtigste, man har Erfaring for at netop den Fart hvormed man bevæger sig fra Herred til Herred, inden det ene Indtryk naar at slette det andet ud, efterlader et samlet Billede af Landets Struktur, som Enkeltstudier paa Stedet indenfor en lille Radius ikke er i Stand til at bringe; Landets Former i det store gaar efterhaanden op for en. Formodentlig lader Indtrykket sig forstærke fra en Flyvemaskine, men her ser man Landets Relief fra oven, en anden Virkning end naar man befinder sig i det i en Vogn og gør alle Stigninger og Fald i Terrænet med.

Det skal ikke vare længe før det Spørgsmaal kommer af sig selv, hvordan er det danske Landskab egentlig blevet til? At det bugter sig i Bakke, Sal, har man Nationalsangens Vidnesbyrd for, og vil personlig underskrive det, naar man har stønnet paa Cykle i sin Tid op ad enhver Bakke der findes i Landet, læg hertil Modvind, i et støt blæsende Klima³ - hvordan er al den Muld rystet ud, hvad har formet vore Klinter og Aase her i Landet? Himmelbjerget, det store Muldvarpeskud, hvad har læsset det sammen en Gang? Naar man f.Eks. kører fra Østjylland op ad den ene kilometerlange Banke, og ned i en dyb Dal, efter den anden, Fjordenes Fortsættelser ind i Landet, og saa kommer fra dette kuperede, opskudte Terræn ud paa Fladerne i Midtjylland, en ret pludselig og total Forandring af Karakteren, staar man øjensynlig overfor saa mægtige Kræfter i en fjern svunden Tid fra Naturens Side at man ikke kan andet end ønske at skaffe sig Besked derom. Vandstrømme maa have gjort det, siger en umiddelbar Betragtning, Syndfloden, og her er man da ogsaa inde paa det rigtige Spor. Nu ved de fleste at det er Istiden der har modellet Danmark, saadan som vi bor paa det. Men Regnskab derfor har ikke enhver haft Adgang til, i Enkeltheder, samlet i en almindelig tilgængelig Fremstilling.

En saadan foreligger nu, i et Værk af Geologen Dr.phil. S.A. Andersen: Det danske Landskabs Historie. Bogen kommer efter en dejlig Sommer, og begærligt griber man den, noget at hjælpe over de mørke Maaneder med, noget om Landet med de vilde Blomster i Grøfterne, til at faa Forstand af, Tilblivelsen, hvilke Kræfter der en Gang har æltet og klappet Kage og lagt Landet ud til Tørring og klædt det med Urter og Skov.

*

Mellem de mange Billeder og Fotografier der illustrerer Skildringerne i S.A. Andersens Bog, nu ogsaa Flyverbilleder, taget fra Luften, findes en grafisk Fremstilling af den sidste Istid,⁴ som efter en foregaaende Mellemtid gav Landet den endelige Udformning; det gengives her, bedre end en lang Forklaring afgiver det Nøglen til Nedisningens Grænse og de Spor den har sat sig langs Randen, i Aarenes Løb aflæst og tydet af Geologerne. Det bemærkes med det samme at nærvæ-

rende Anmeldelse ikke maa betragtes som en Vurdering eller en Kritik, hverken af S.A. Andersens Bog eller Geologers Arbejde, som kræver meget specielle skolede Forudsætninger, Hensigten er kun at uddrage den Side af Sagen der vender mod Publikum og bidrage til at give Sansen for Landskabet en fordybet Interesse mere, gennem en dertil egnet oplysende Læsning. Bogens Værdi vendt mod Faget faar Geologerne iøvrigt blive enige om indbyrdes.

Ser man paa Kortet af sidste Istid, saa er hele Partiet til højre, hvorunder Konturerne af Landet er trukket op, Øerne og det meste af Jylland, hele det Parti er Isen, Indlandsisen, saadan som den laa ned over Landet, i en langsom skridende Bevægelse, oppe fra Højderne i Norge og Sverrig. Hvis man staaende paa Raadhuspladsen ser en Flyvemaskine oppe over Byen i ca. 1000 m Højde, kan man prøve paa at forestille sig at deroppe kunde der spaseres paa den faste Is, saa tyk var Skjolden der laa over Landet! Raadhustaa-net kunde staa derunder ti Gange.

Men mens en tidligere større Istid skjulte hele Landet og gik langt ud over Grænserne laa Gletcherranden denne Gang ned gennem Jylland, med et isfrit Land foran, som man ser paa Kortet, den bugtede tykke Streg der gaar fra Egnen syd for Limfjorden i Vest ind mod Midten af Halvøen og halverer den sydpaa helt ned i Sønderjylland. Landet foran var opdelt i mange højereliggende Partier, der nu viser sig som Bakkeøer, med et af Floder og Smeltevand oversvømmet Lavland imellem, her har været vaadt; og alt dette Vand kom fra Bræen, om Sommeren naar det tøde, i fordoblet Forstand da det store Tøvejr indtraf, Klimaforandringen, som gjorde at Isen igen trak sig tilbage.

Forestiller man sig et Menneske komme op gennem Halvøen, den Del af den der laa fri, det er ikke tænkeligt at her har boet Mennesker, men Rensdyret har nok strejft herop, og det kan tænkes at en eller anden dristig Jæger er trængt saa højt mod Nord, naar man betænker hvilke Rejser Eskimoerne foretager, som lever under Betingelser nogenlunde som paa Rensdyrtiden,⁵ da Urmennesket levede foran Bræranden i Evropa; hvis en hidsig Jagt om Foraaret, naar Rennerne trækker, havde bragt ham op i disse Ødemarker, og han hav-

de færget sig over et Utal af Vandløb og Søer, paa dertil egnede Isflager, hvoraf der var en Overflødhed, hvad vilde han da se? Foran og til Siderne et vidtstrakt aabent Land, furet paa tværs af Vandstrømme, og derover lange, svagt kuplede Grusbakker, strøet med store Sten, og med en sparsom, mager Vegetation af Pilebuske, krybende, haardføre Ris, Lav og Mos, enkelte Græs og Urter, en Flora som man kender den fra Tundraen i Nordasien eller fra Labrador.

Et stort Fugleliv vilde hilse Jægeren her, Maager som slog ned i Hovedet paa ham, naar han tradte Rederne for nær, en Tilnærmelse han vilde besvare ved at nappe Fuglen i Luften og føje den til sin Fortæring. Ikke noget daarligt Land at komme til, her var Maden aabenbart nær ved Munden! Rensdyrjægeren vilde ikke savne Føde; til Aftensmad vilde han berede sig Spejlæg paa en flad Sten over Ilden. Vibeskrig vilde vække ham om Morgen, Nattefrosten vilde have slaaet Bro over Oversvømmelserne, saa han kunde gaa et langt Stykke, inden det tøde op ad Dagen og han maatte færge paa Isstykker igen.

Hele Tiden mens han trængte nordpaa, vilde han have Bræranden staaende med en blaa Isblink i Kimmingen inde paa højre Haand. Og gik han den nærmere vilde den vise sig for ham som en opad skraanende, kløftet og spaltet Mark af den nøgne Is, grøn i Bruddet, hvor den var vasket af Regn, og med smudsige Hobe ovenpaa af Grus og store Sten. Foran i Isranden, hvor den sluttede til det opslemmede Land udenfor, vilde der med Miles Mellemlum aabne sig en dyb, luftblaa Port i Isen, hvorfra en rivende Elv vaskede ud, Bræens Mund, som en klog Jæger ikke gik for nær, for nok afgav den Vand, men man kunde aldrig vide, hvad den kunde falde paa at tage ind den anden Vej; hele Bræen havde noget over sig som mange Fangarme og Kløer der kom ned fra Højden, og et ondt, stivt Blik, grøn i Øjet, ad den Kant til var Verden forbandet.

Selv om man ikke bestemt kan sige paa hvilket Tidspunkt Mennesket er kommen ind i Landet, saa maa det dog være paa denne Maade, ved Fremstød af enkelte forvovne Jægere, Indvandringen i sin Tid er bleven forberedt. Enkelte Fund fra Rensdyrtiden er gjort i Jylland.

Smeltevandsfloderne, der kom fra Bræportene, havde banet sig Vej store Strækninger under Isen først, gennem Tunneler, hvor Undergrunden var hulet ud og Grus og Sten afsat undervejs og udenfor, karakteristiske Former der efter den totale Afsmeltning af Isen viser sig som Dale, Tunneldale, i Landskabet, med lavt skraanende Flader milevidt udenfor, det lettere Sand som er bleven ført langt bort af Smeltevandet, inden det aflejredes. At Oprindelsen til mange Dale i Jylland, et særligt typisk Eksempel foreligger i Dollerup Bakker ved Viborg,⁶ skyldes denne Virksomhed ved Isens Afsmeltning, er første Gang iagttaget af Geologen N.V. Ussing⁷ og senere paavist i Enkeltheder af "Danmarks geologiske Undersøgelse",⁸ hvorved ogsaa S.A. Andersen er Medarbejder.

De med Takker forsynede Linjer der gaar fra Isomraadet paa Tegningen ud mod Randen angiver hvor gamle Smeltevandsfloder har gaaet under Isen, og hvor Landskabet nu lader sig bestemme som Tunneldale. Ved Hjælp af et andet Kort ved Siden af kan man let notere sig paa hvilke kendte Lokalteter i Jylland Dalene er at finde.

Det har dog en ganske egen fabelagtig Fornemmelse at stille sig saadan et Sted og se Sporene af brede mægtige Vandstrømme her og være klar over at de har banet sig Vej en Gang som i en Kælder med en Kilometer Is over sig!

Noter

1. Kronik, Politiken 29. november 1933 (JM 978), anmeldelse af S.A. Andersen, *Det danske Landskabs Historie. Danmarks Geologi i almenfattelig Fremstilling*, 1933, 275 s. (2. forøgede udg., bind 1, 1944, 480 s.). Svend Aage Andersen (1901-69), geolog, dr.phil. 1932 (*Om Aase og Terrasser inden for Susaa's Vandomraader*). Foretog i 1945 en rekonstruktion af guldhornene fra Gallehus.
2. Johannes V. Jensen deltog i 1905 i "Biltoget gennem Danmark". Turen fra Aalborg til København varede fire dage; jf. artiklerne JM 171-74, optrykt i *Ord og virkelighed*, bind 1, 2014, s. 140-48.
3. Jf. optakten til "Himmerlands Beskrivelse" (*Himmerlandshistorier*, bind 2, 2018, s. 77f).
4. Den sidste istid, Weichsel-istiden, perioden 115.000-9.600 fvt.
5. Rensdyrtiden, periode i den ældre stenalder, hvor rensdyret var udbredt i Mellemeuropa (13.000-10.000 fvt.)
6. Om fredningen af Dollerup Bakker se 1934-artiklerne JM 998-99, optrykt i *Ord og virkelighed*, bind 4, 2014, s. 27-30.
7. Niels Viggo Ussing (1864-1911), geolog, dr.phil. 1893 på en afhandling om grønlandske bjergarter.
8. Danmarks Geologiske Undersøgelser (DGU), oprettet 1888, i 1995 fusioneret med Grønlands Geologiske Undersøgelser og blev til De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS).

Andre Steder i Landet har Isen arbejdet paa anden Maade, ved Opskydning foran sig, som Møens Klint, ved Endemoræner og Aase, paa Fyen og Sjælland; herom gives der udførlig Besked, paa saglig og underholdende Maade, i S.A. Andersens Bog. Da den gaar i Enkeltheder for hver Landsdels Vedkommen- de kan den benyttes som Haandbog, hvis man vil vide noget om Landskabets Forhistorie paa Steder man kender, eller hvor i Landet man kommer paa Rejse.

Nærværende ganske korte Introduktion, som kun fremhæver et Hovedpunkt, giver ingen Forestilling om Bogens Rigdom paa Oplysninger, sobert lagt frem, fra en Ende af, den mest fængslende Læsning; ingen anden Bog har man saa megen varig Fornøjelse af som den der tager ved Haanden og fører ud i Naturen.

*

Nogle af Billederne i Bogen er Fotografier af Sten, Skærver som man samler dem op paa Jorden eller ved Stranden, allesammen løsrivne Stumper af Fjeldene oppe i Sverige og Norge, som er ført herved med Isen.

Det bringer i Erindring at man ikke paa Dansk har nogen Nøgle til Bestemmelsen af Stenarter; man tager Sten i Haanden hvorhen man kommer og har ikke noget Middel til at skaffe sig Besked om hvad det er for Sten. Drengene er hindret i at anlægge en Mineral-samling og Forældre i at hjælpe dem dermed.

Til S.A. Andersen, som nu har givet os en populær Geologi: giv os en dansk praktisk Haandbog i Mineralogi!

#ForfatterPåVej

*Johannes har betroet mig, at
han vil være forfatter.
Det vil jeg også - hvis jeg kan...*

28. MARTS - 1. NOVEMBER 2020
JOHANNES V. JENSEN & THIT JENSEN MUSEET